

10.9.2024

lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/22967/2024

Tehyn lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Tausta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia ja lakia yleisestä asumistuesta. Esityksen mukaan asumislisään olisivat oikeutettuja opiskelijat, joka asuvat vuokra- tai asumisoikeusasunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa majoituksessa. Asumislisän määrä olisi enintään 80 prosenttia kuukausittaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäisasumismenosta. Lisäksi esitetään tarkistettavaksi eräiden kiinteiden asumislisien määriä toteutuneen kustannuskehityksen perusteella. Asumislisän euromäärät esitetään sidottavaksi kansaneläkeindeksiin, jolloin niitä tarkistettaisiin jatkossa kustannuskehityksen perusteella vuosittain sen jälkeen, kun etuuskien indeksijäädytys on lakannut.

Esityksen tavoitteena on valtiontalouden sopeuttamistarpeiden vuoksi vähentää opiskelijoiden asumisesta aiheutuvia menoja ja siirtää muut kuin lasta huoltavat opiskelijat opintotuen asumislisän piiriin. Tavoitteena on ollut uudistaa aiemmin käytössä ollut asumislisä yhteisasumista suosivaksi ja taloudellisesti houkuttelevaksi. Uudistuksen säästötavoite on vuoteen 2028 mennessä 57 milj. euroa

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2025.

Tehyn näkemykset

HE:n mukaan opintotuen asumislisään oikeuttavat opiskelijat asuvat vuokra- tai asumisoikeusasunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa majoituksessa. Asumislisään olisi lisäksi oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokralla tai muuten vanhempien omistamassa asunnossa. Pidämme näitä edellytyksiä asumislisään oikeutetuista opiskelijoista tarkoituksenmukaisina.

Perustelumuistion mukaan asumislisän enimmäismäärä olisi 80 prosenttia kuukausittaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäismenosta. Opintotuen asumislisän saajilla olisi siten omavastuuta asumismenoista vähintään 20 prosenttia. On ymmärrettävää, että asumismenoihin sisältyy omavastuuosuutta myös opiskelijoille. Pidämme niin ikään perusteltuna kuntaryhmittäisten enimmäismenojen huomioimista, koska Suomessa vuokra-asuntojen hinnat vaihtelevat alueellisesti melko paljon kasvukeskuksien ja haja-asutusalueiden välillä.

Perustelumuistiossa arvioidaan, että opintotukimuutoksen takia opiskelijan keskimääräinen asumistuki laskee nykyisestään. Opiskelijan saama asumislisä voisi olla enintään 3 552 euroa vuodessa, kun asumistuen nykyinen enimmäismäärä on 4 729 euroa.

10.9.2024

Ero olisi siten noin 1 177 euroa vuositasolla. Yksin vuokralla asuvan opiskelijan asumistuki laskisi perustelumuition mukaan vielä enemmän, jopa yli 1400 euroa vuodessa. Arvion mukaan asumistuki pienenisi noin 156000 opiskelijalla nykytilanteeseen verrattuna. Heistä noin 57% (89000) olisi naisia.

Asumistuen määrän väheneminen perustuu myös siihen, että asumistukea voisi saada vain niiltä kuukausilta, kun opiskelija opiskelee (yleensä siis 9 kuukaudelta/ vuosi). Yleisen asumislisän piirissä tätä rajausta ei ole ollut.

Uudistuksesta voisivat hyötyä yhdessä asuvat parit tai ns. kimppa-asunnoissa asuvat opiskelijat. Puolison kanssa asuvilla tuki suurenisi keskimäärin 105/88 euroa kuukaudessa riippuen siitä onko toinen puoliso opintorahan saaja vai ei. Jaetussa asunnossa asuvien asuntotuki suurenisi keskimäärin 73 euroa kuukaudessa. On kuitenkin huomioitava, että uudistuksen hyötyjen määrä on paljon pienempi kuin asumistukea menettävien määrä, joten yleisesti voidaan todeta, että uudistus laskee opiskelijoiden asumiseen oikeuttavaa tuen määrää. Lisäksi uudistus ohjaa opiskelijaa valitsemaan yhteisasumisen muodon, mikä voi useasta eri syystä olla opiskelijalle vaikea, ellei mahdoton valinta ja sen seurauksena opiskelijan hyvinvointi voi laskea.

On epärealistista olettaa, että opiskelijat pääsisivät uudistuksen myötä kiinni entistä halvempiin asuntoihin, kun asumiskulut jatkavat kasvuaan Suomessa. Suomen Sairaanhoidajien opiskelijakyselyn (2024) mukaan joka viides sairaanhoitajaopiskelija joutuu ottamaan opintoihin liittyvän harjoittelupaikan vastaan koti- tai opiskelupaikkakunnan ulkopuolelta. Saattaakin olla, että opiskelija joutuu tämän vuoksi vuokraamaan vielä toisen asunnon väliaikaisesti harjoittelun vuoksi. Näkökulma, että opiskelijan tulisi tehdä opintojen aikana entistä enemmän töitä kustantaakseen asumiskulunsa on lyhytnäköinen. Mikäli töitä saa opintojen aikana, voi niiden seurauksena olla opintojen etenemisen hidastuminen. Tämä ei liene hallituksen tavoitteen mukaista opintopolkujen tehostamista. Lisäksi opintojen ja työn yhdistämisen seurauksena yksilön voimavarat ja jaksaminen ovat koetuksella yhä useammalla opiskelijalla. Mahdollisuus keskittyä kokopäiväiseen opiskeluun tulee turvata. Opintotuki uudistuksen myötä kokopäiväistä opiskelua on haluttu turvata korottamalla opintolainan valtiontakauksen määrää. On kuitenkin huomioitava, että opintolaina ei ole ilmaista tai riskitöntä, eikä kaikilla ole mahdollista lainaa hyödyntää. Esimerkiksi Kela on vuoden 2023 aikana maksanut maksukyvyttömiä lainallisten puolesta pankeille jo 42 miljoonaa euroa lainojen takaajana. Edellisen vuoden osalta summa oli 31 miljoonaa. Opiskelun mahdollistaminen velkaantumisen kustannuksella voi siirtää yksilön talouden tasapainon pitkälle tulevaisuuteen.

On myös epärealistista olettaa, että opiskelijoilla olisi laajoin joukoin mahdollisuuksia tehdä asumisjärjestelyissään muutoksia eli siirtymisiä samanaikaisesti aiempaa enemmän yhteisasumiseen, vaikka heillä olisi tahtoa tällaiseen muutokseen. Opiskelija-asuntojen tuotanto on viime aikoina monilla paikkakunnilla painottunut muihin kuin yhteisasumiseen soveltuviin asuntoihin. Yhteisasumiseen soveltuvien asuntojen saatavuus vaihtelee paikkakunnittain, alueittain ja ajankohdittain. Myös yhteisasumiseen soveltuvien asuntojen vuokrataso ja sen suhde esitetyn tuen tasoon vaihtelee. Kun suuren opiskelijajoukon tukijärjestelmää esitetään muutettavaksi yhdellä kertaa, on mahdollista, että yhteisasumiseen soveltuvaa vuokra-asuntoa ei löydy kaikille halukkaille tai tarjolla olevat asunnot ovat vuokratasoltaan liian korkeita heille.

Kannatettavaa HE:ssä on se, että lasta huoltavat opiskelijat voisivat saada edelleen yleistä asumistukea, jossa huomioidaan esimerkiksi lasten määrä.

10.9.2024

Esitys koskee kahden huoltajan ruokakunnassa huoltajakorotusta molempien huoltajien osalta. On tärkeää, että heidän osaltaan mahdollistetaan riittävä tuki, jotta opintojen jatkaminen on mahdollista lapsen saamisen jälkeenkin.

Lopuksi

Emme hyväksy varsinaista HE:n ehdotusta muuttaa opiskelijat yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisälle. Perustelemme asiaa sillä, että muutoksen takia opiskelijoiden jo ennestäänkin tiukka taloudellinen tilanne vaikeutuisi asumiseen oikeuttavan tuen määrän vähentyessä. Opiskelijoiden hyvinvointiin ja mielenterveyteen liittyvät haasteet ovat yhteydessä heidän mahdollisuuksiinsa selvitä elämiseen, kuten asumiseen, liittyvistä kustannuksista. Monet opiskelijat joutuvat jo nyt käymään työssä opintojen ohessa, koska esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan opintoihin liittyvät työharjoittelut ovat palkattomia. Suomen Sairaanhoidtajien opiskelijakyselyn mukaan vain 9 % kyselyyn vastanneista ei tehnyt opintojen aikana lainkaan töitä. Sosiaali- ja terveysalan jatkuva työvoimapula ei helpotu, mikäli opintojen aloittamisen esteeksi muodostuu yksilön heikko taloudellinen tilanne, johon tämä esitys ei tuo helpotusta. Kaiken kaikkiaan uudistuksen kokonaisvaikutus on varsin epäselvä eikä esityksessä ei voida varmuudella perustella saavutetaanko todellisuudessa sille asetettuja säästötavoitteita. Siirtyminen opintotuen asumislisään voi olla mahdollinen, jos nykyinen yleisen asumislisän tuen taso opiskelijoilla säilyy.

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet Suomen Kätilöliitto, Suomen terveydenhoidon ammattilaiset, Suomen Sairaanhoidajat, Kuntoutusohjaajat ja Suomen Bioanalyttikot.

Helsingissä 10.9.2024

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Juha Kurtti, koulutusasioiden päällikkö juha.kurtti@tehy.fi
